

Bengt Metelius

Ett kommunikationsproblem

Dunlop är kritisk mot det sätt på vilket den senaste generationen nationalekonomer vanligen analyserat det offentliga beslutsfattandet på det ekonomiska området. Han menar att de makroekonomiska modeller som ekonomerna konstruerat ofta kan leda vilse i verkligheten. Som komplement rekommenderar han ett nytt mera differentierat sätt att angripa problemen, där man tar mer hänsyn till politiska och institutionella förhållanden.

Och så långt är jag beredd att hålla med honom, utan att därför svälja hans premiss om 1970-talet som den stora kritiska vattendelaren där staten skulle gripa in med detaljerade ingrepp i det ekonomiska livet i en tidigare icke skådad omfattning. Så radikalt har nog varken det amerikanska eller det svenska ekonomiska systemet förändrats.

Men har Dunlop rätt när han till sist försöker skjuta in en kil mellan de ansvariga politikerna och de akademiskt utbildade ekonomer och forskare, som ger dem råd – därtill ombedda eller ej? Krävs det verkligen nu en helt annan typ av rådgivare?

Man får vara försiktig med att dela in människor i fallor på ett så kategoriskt sätt. I Sverige och i våra nordiska grannländer är det lätt att peka på en rad ekonomer av facket som samtidigt varit eller

är aktiva politiker. Många politiker, som inte är ekonomer, förvärvar på olika vägar stor insikt om de ekonomiska sammanhangen. Och det är ingalunda uteslutet att man bland renodlat akademiska forskare kan finna sådana som har den institutionella kunskap och politiska begåvning som Dunlop efterlyser hos den nya typen av rådgivare.

Det nu sagda hindrar inte att det uppstår kommunikationsproblem och missförstånd i dialogen mellan politiker och deras ekonomiska rådgivare. Detta kan ha flera olika förklaringar. Jag vill försöka peka på några. För enkelhetens skull renodlar jag därvid på samma sätt som Dunlop politikern och ekonomen som typ.

För det första tror jag att det ofta föreligger en betydande klyfta mellan politikernas och nationalekonomers sätt att uppfatta *den ekonomiska verkligheten*. Politikerna lever i hög grad i det som psykologerna kallar en "här och nu"-situation. De lägger stor vikt vid de senaste informationerna om arbetsmarknadsläget, prisutvecklingen och valutareserven. De är vana att fatta raska beslut och föreställer sig att dessa får snabb effekt. Ekonomerna däremot betraktar verkligheten genom sina abstrakta och starkt förenklade modeller. Deras empiriska studier har också lärt dem att det kan ta lång tid, både två och tre år, innan finans- och penningpolitiska åtgärder når sin fulla effekt.

För det andra har man en olika inställning till *målen och medlen* i den ekonomiska politiken. I nationalekonomernas analys betraktas politikens mål i regel som starkt konflikt- och värdeladdade. Medlen ses däremot som mer neutrala. I det politiska livet är det tvärtom vanligen

Docent BENGT METELIUS forskar vid Institutet för internationell ekonomi, Stockholms universitet, med problem som rör den ekonomisk-politiska beslutsprocessen. 1971-76 var han sekreterare i riksdagens finansutskott.

lätt att komma överens om de allmänna, ofta vagt formulerade målen för politiken, medan intensiva värderingar och därmed konflikter är knutna till olika medel. Det senare är särskilt uppenbart när det gäller skatter. Under vissa perioder av efterkrigstiden har ränte- och växelkursförändringar varit nära noga tabubelagda i Sverige. Det har vidare gått en skiljelinje mellan socialdemokraterna, som haft en principiell förkärlek för selektiva åtgärder, och de borgerliga partierna, som i stället ofta föredragit generella åtgärder.

För det tredje undrar jag om det inte föreligger en viktig skillnad mellan politikens och ekonomers sätt att *formulera problemen* för den ekonomiska politiken. Politikerna ser till de konkreta förhållandena inom olika regioner och verksamheter, när de tar ställning till utformningen av denna politik. Det betyder att de väger in många omständigheter, som ekonomerna ser bort ifrån när de renodlar exempelvis stabiliseringspolitiken till ett trekropparsproblem mellan sysselsättning, priser och utrikesbalans.

För det fjärde föreligger en skillnad i *ambitionsnivå*. Ekonomerna är perfektionister. De söker i en kvantitativt preciserad analys den bästa lösningen av

problemen, vare sig det är fråga om den samhällsekonomiska balansen eller den effektivaste fördelningen av våra produktionsresurser. Politikerna å andra sidan verkar i en värld som inte är rationell, där kompromisser är nödvändiga och där ovissheten om framtiden ofta är genuin. De får därför nöja sig med att fatta beslut som inte är det bästa eller det näst bästa utan kanske det fjärde eller femte bästa. Ibland blir det fel, men ofta har det blivit ganska hyggligt. Till skillnad från ekonomerna står de sedan ytterst till svars inför väljarna.

Till sist skall endast noteras att den ekonomiska politiken är resultatet av en rad *beslutsprocesser*. De kan gå mycket snabbt. Men vanligen tar de längre tid – ibland flera år. Särskilt i de senare fallen uppkommer ofta ett växelspel mellan politiker och ekonomer. Ny information insamlas och nya sidor av problemen upptäcks under processens gång. Detta påverkar både politikernas värderingar och ekonomernas analys. Om det vill sig väl, kan det också bidra till att bryta ner en del av de språkliga och matematiska barriärer, som i växande grad hotar att försvåra det nödvändiga meningsutbytet mellan dessa två grupper.